

psykologisk. Om Begivenhederne 1920 faar man, som ventes kunde, ingen udtømmende Besked osv. Men alt i alt er her givet en tiltalende, personlig og forstandig Skildring af Mennesket og Politikeren.

Blandt Bogens andre Afsnit lægger man især Mærke til to, der udfylder Lakuner i tidligere Christensen-Biografier, Vald. Holbølls om Christensen som Kirkepolitiker og Frits Cramers om ham som Forsvarsminister. Det første skuffer lidt, men indeholder dog Ting af Interesse, det andet er af ikke ringe Værdi som Bidrag til Oplysning af den Lütken'ske Affære, der trænger til al mulig Opklaring. Der er antagelig en Forbindelse mellem den og Christensens Tavshed i Mineudlægningsspørgsmaalet 1914, — et Problem, som M. N. Slebsager i sit lille Bidrag til Bogen ikke fyldestgørende løser.

En Del mindre Kapitler behandler J. C. Christensen under Rigsretssagen, som Folketingets Formand, Stifter og Leder af »Dannevirke«, i Hedeselskabet m. m. Victor Elberling har samlet en »J. C. Christensen-Mosaik« af Citater af Politikeren.

Poul Engelstoft.

Franz v. Jessen har fuldendt sit store Memoireværk *Mit Livs Egne, Hændelser og Mennesker* (se 11. Rk., I, S. 750 ff.). Første Bind udkom 1943, og nu foreligger fjerde og femte Bind, det sidste delt i to Halvbind (Kbh. 1946, 395 Sider + 541 Sider). Det var Forfatterens tvungne Lediggang under Besættelsen, der gav ham Tid og Lyst til at skrive disse Erindringer ned, og det skal siges, at dansk Historieskrivning har Grund til at være ham taknemmelig, fordi han gjorde det. Værket indtager i mange Maader en Særstilling. Det er vistnok i Omfang det største danske Memoireværk, og det er i sin Opbygning saa afvekslende og farverigt, at det er fuldkommen frit for den ved Erindringsværker ofte klæbende Monotoni. Den stadige Skiften mellem Gentryk eller Genfortælling af Arbejder fra Forfatterens brogede Rejseliv og førstehaands Beretninger om hidtil ikke skildrede Oplevelser virker overordentlig underholdende. Kildeværdien er naturligvis ulige, men det vil ikke være vanskeligt for Historikeren at skønne over, hvor han staar over for en primær Fortæller og hvor over for en kyndig Tilrettelægger, eller hvor over for en Part i Sagen, hvor over for en uvildig Mand. De to afsluttende Bind behandler Tiden fra 1908 til 1940, og der er her Grund til at fremhæve Afsnittene om Niels Neergaard som Politiker, om »Riget's Historie, den første Verdenskrigs Udbrud og Oplevelserne i Frankrig under

den, Genforeningen 1918—20 og det østgrønlandske Spørgsmaal. »Riget«s triste Saga beretter Franz v. Jessen uden at besmykke sin egen Del i den. Fremstillingen af Genforeningens Historie slutter sig til og udbygger, hvad Forfatteren før har skrevet om dette Emne; den vil utvivlsomt møde Modsigelse, men til den fulde Opklaring af denne Perodes Historie, som først Fremtiden kan give, er den et uundværligt Bidrag. Den indeholder Enkelt-skildringer af høj Værdi som »Affæren Clemenceau-Brandes«, der uden klodset Pegefingering giver ypperlige Karakteristikker. Bogen slutter med Billeder fra Nazismens Opvækst, bl. a. et baade skarpt og retfærdigt Goebbels-Referat, og med Beretningen om, hvorledes den 9. April 1940 ramte Forfatteren personlig. Paa en af de allersidste Sider aftrykkes hans Leder i »National-tidende« 12. April, den sidste, han skrev, før Forbudet standsede hans Pen. I sin Forening af advarende og opflammende Toner, sin Profeti om en Dommens Dag og sit Krav til Dommerne er den et mærkeligt gribende Tidsdokument, der har sin Mission ikke mindst efter 5. Maj 1945. En værdig Afslutning paa dette Værk, der er skrevet af en Mand med dybe og stærke Traditioner og en paa afgørende Punkter rodfæstet politisk Overbevisning, men uden Traditionalistens Snæverhed og Politikerens Fanatisme.

Povl Engelstoft.

Et udvalg av lokalhistorisk interesserede borgere i Ribe, som ønskede at faa en fortsættelse av J. Kinchs udmærkede bog om deres by, stillede for en del aar siden nu avdøde Otto Smith og Victor Hermansen den opgave at skrive Ribes historie efter 1730, overvejende paa grundlag av J. Kinchs, V. Blochs og C. N. Termansens samlinger. Opgaven blev derved bunden, og det præger Victor Hermansen: *Ribe Bys Historie. 1730—1820, II* (1946), ligesom det mærkedes i I. del, der kom 1936.

Den foreliggende del skulde skildre Ribes aandelige liv, men da en bog om katedralskolen er paa trapperne, har forf. naturligt nok formet sin bog som en »Ribe Bispekrønike 1730—1820«. Man faar da ogsaa et levende billede av de sex bisper, især av deres embedsvirksomhed og private forhold. Bispernes visitatser og hele embedsgerning førte dem — og her ogsaa læseren — vidt omkring i stiftet, saa man undertiden føler sig lidt langt fra Ribe by, men der er mange interessante træk til belysning av religiøse bevægelser, kirke- og skolevæsen og filantropiske foretagender. De enkelte bisper karakteriseres gennemgaaende levende som mennesker og embedsmænd, selv om der for H. A. Brorsons ved-